

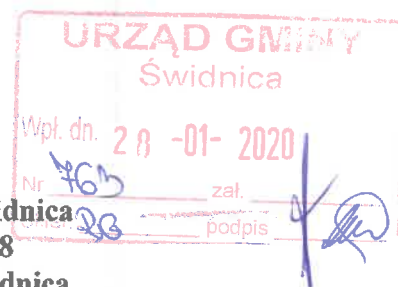
J. Domoniewski
29.01.2020
42

LUBUSKI WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTKÓW
Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
ul. Kopernika 1, 65-063 Zielona Góra
tel. (68) 324 73 90, 324 74 11 fax (68) 325 37 45
www.lwkz.pl e-mail: sekretariat.zgora@lwkz.pl

Zielona Góra 23 -01- 2020

ZN.5142.76.2019[Swid]

Gmina Świdnica
ul. Długa 38
66-003 Świdnica

W nawiązaniu do Państwa pisma w sprawie wydania zaleceń konserwatorskich dotyczących projektu odnowy przyrodniczej parku położonego w miejscowości Świdnica, gmina loco, na działce nr ewid. 85 uprzejmie informuję, że przedmiotowy park dworski wpisany jest do rejestru zabytków decyzją wojewódzkiego konserwatora zabytków nr 3186 z dnia 3 sierpnia 1981 r.

Ochrona zabytkowych parków wiąże się z koniecznością reagowania na zmieniające się uwarunkowania przestrzenne, potrzeby użytkowników niejednokrotnie kolidujące z wizją utrzymania obiektu czystego stylowo, zwłaszcza w kwestii rozwiązań technicznych, czy akceptacji nowych form aktywności i oczekiwań nowego użytkownika. Parki zabytkowe, to zwykle obiekty o dużej wartości historycznej. Przekształcone w otwarte obiekty publiczne dawne założenia pałacowo-parkowe wpisały się w krajobraz kulturowy, stanowiąc miejsca o ogromnych wartościach przyrodniczych i kulturowych oraz wybitnym znaczeniu identyfikacyjnym w strukturze ruralistycznej. Utrzymanie i przywrócenie ich właściwego stanu oraz pozycji w przestrzeni jest logiczną koniecznością, zwłaszcza na obszarach ważnych funkcjonalnie i atrakcyjnych wizualnie. Ogród historyczny funkcjonuje w określonym otoczeniu i jako taki musi być w nim chroniony. Jakakolwiek zmiana środowiska, która może zagrozić ekologicznej równowadze winna być zabroniona. Te zalecenia stosuje się do wszystkich elementów infrastruktury wewnętrznych i zewnętrznych (odwodnienie, system nawadniający, drogi, parkingi, ogrodzenia, urządzenia pielęgnacyjne, udogodnienia dla zwiedzających). Identyfikację przestrzeni dawnego wnętrza parkowego dokonuje się za sprawą całego zespołu elementów, które celowo eksponują jego odrębność z otoczenia, ale także pozwalają one na odczytanie danego wnętrza jako przestrzeni w kategoriach kulturowych czy historycznych. Ze stanowiska konserwatorskiego działaniem nadrzędnym jest zachowanie substancji zabytkowej oraz istoty zabytku, jakim są poszczególne wnętrza parkowe, stanowiące historyczną komponowaną formę zieleni.

Należy podkreślić, że ochrona zabytkowych kompozycji ogrodowych to jeden z elementów ochrony światowego dziedzictwa kultury zaprezentowanego w Karcie Florenckiej uchwalonej 21 maja 1981 r. przez Międzynarodowy Komitet ICOMOS-IFLA i Międzynarodowy Komitet Historycznych Ogrodów. Karta ta zawiera wskazania uwzględniające specyfikę ochrony ogrodów zabytkowych. Wg Karty Florenckiej „ogród historyczny stanowi kompozycję architektoniczno-roślinną, która – z punktu widzenia historii lub sztuki – posiada wartość ogólnospoleczną. Jako taka jest ona uznawana za zabytek. Kompozycja architektoniczna ogrodu historycznego obejmuje jego rozplanowanie wraz z rzeźbą terenu oraz zespoły roślinne, ich rodzaje, rozmiary, grę kolorów, ich zgrupowanie i zróżnicowanie wysokości w każdej z grup”. Art. 9 Karty stanowi, iż „ochrona ogrodów historycznych wymaga ich identyfikacji i inwentaryzacji. Powoduje konieczność różnych działań takich jak: utrzymanie, konserwacja, restauracja (odnowa). Można ewentualnie dopuścić jeszcze restytucję. Autentyczność ogrodu historycznego dotyczy w jednakiej mierze jego rysunku i wielkości poszczególnych jego części jak i jego dekoracji, wyboru roślin lub

minerałów, z których się składa”. Z kolei zapisy art. 10 ww. dokumentu wyraźnie podkreślają, że „każde działanie mające na celu utrzymanie, konserwację, restaurację lub restytucję ogrodu historycznego lub jego części musi brać pod uwagę wszystkie jego elementy. Oddzielenie poszczególnych zabiegów byłoby szkodliwe dla łączących je powiązań”. Wg art. 14 „ogród historyczny powinien być konserwowany w jego własnym otoczeniu (środowisku). Wszelkie zmiany środowiska fizycznego, które groziłoby równowadze ekologicznej, powinny być zabronione. Dotyczy to całości urządzeń infrastruktury naziemnej czy też podziemnej (kanalizacji, systemów irygacyjnych, dróg, ogrodzeń, systemów zabezpieczających, użytkowania, itd.). Natomiast art. 19 Karty stanowi, iż „z natury swej i z powołania ogród jest miejscem ciszy i spokoju sprzyjającemu bliskiemu współżyciu z naturą. Rola ta, którą spełnia w codzienności jest przeciwieństwem tej jaką pełni wyjątkowo, gdy jest użytkowany jako miejsce zabaw i rekreacji. Należy za tym zapewnić takie warunki odwiedzania ogrodów historycznych, aby dopuszczana w drodze wyjątku zabawa służyła podniesieniu jego walorów, a nie jego degradacji lub wynaturzeniu”.

W nawiązaniu do powyższego zgodnie z art. 27 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2018 poz. 2067 t.j.) w stosunku do działań planowanych przy zabytku – parku dworskim w Świdnicy należy wziąć pod uwagę następujące zalecenia konserwatorskie:

I. dotyczące projektu – „koncepcja odnowy przyrodniczej parku w miejscowości Świdnica” autorstwa Pani mgr inż. arch. Barbary Olejnik oraz Pani mgr inż. arch. Katarzyny Ganowskiej z października 2019 r.:

1. istniejąca zieleń:

- a) projekt „odnowy przyrodniczej parku” winien zawierać rozwiązania dotyczące w szczególności zabezpieczenia istniejącego starodrzewu poprzez np. przeprowadzenie zabiegów sanitarnych (np. cięcie sanitarnych i weteranizujących) oraz wprowadzenie podpór i odciągów lub wiązań elastycznych w koronach;
- b) dopuszcza się usunięcie młodych samosiewów (podrostów) drzew w szczególności gatunków ekspansywnych (np. klon pospolity, grochodrzew) w przypadku odtworzenia osi widokowych, wnętrz parkowych, układu drogowego oraz pod koronami soliterowego starodrzewu;
- c) należy rozważyć pozostawienie lub zaprojektowanie pasów zieleni izolacyjnej przy granicy parku z drogami publicznymi (np. po północnej i zachodniej stronie parku) w celu ograniczenia hałasu komunikacyjnego i powiązanego z tym zanieczyszczenia powietrza oraz likwidację przypadkowych miejsc parkingowych. Takie pasy będą też stanowić tzw. strefy przyrodnicze pozwalające utrzymać w obrębie parku bioróżnorodność fauny i flory;

2. nasadzenia drzew, krzewów, trawników:

- a) w miejsce nieistniejącego, historycznego starodrzewu na podstawie wcześniejszych i aktualnej inwentaryzacji dendrologicznej, winny zostać wprowadzone nowe nasadzenia, które składem gatunkowym i rytmem nasadzeń będą odtwarzać pierwotną kompozycję roślinną parku;
- a) nowe nasadzenia grup krzewów winny stanowić formę odtworzenia kompozycji historycznej opartej o analizy i porównania opisane w pkt II niniejszego pisma;
- b) dopuszcza wprowadzenie roślinności okrywowej i rekultywację trawników;

3. ciągi komunikacyjne:

- a) należy odtworzyć ich historyczny przebieg w oparciu o badania ikonograficzne i kartograficzne (w tym np. aktualne mapy z rzeźbą terenu opartą o numeryczny model terenu z hipsometrią i cieniowaniem) oraz rozpoznanie terenowe – badania archeologiczne, w celu ustalenia przebiegu i szerokości ścieżek, rodzaju nawierzchni, itp.;

- b) wprowadzenie nowych ciągów komunikacyjnych (czyli przebiegów) – dopuszcza się wyłącznie w przypadkach niekolidujących z odtworzeniem wnętrza parkowych, osi widokowych, historycznych relikwów kompozycji, dawnych układów drogowych, itp. Należy natomiast rozważyć czy winny się one różnić od historycznych ciągów komunikacyjnych np. mniejszą szerokością ścieżki lub nieznacznie odcieniem barwy nawierzchni;
  - c) zaleca się wprowadzenie ścieżek o nawierzchniach mineralnych;
  - d) nie dopuszczalne jest projektowanie w obrębie parku tzw. „rond” w miejscach skrzyżowania trzech i więcej ciągów komunikacyjnych;
  - e) należy ograniczać wprowadzanie terenowych barier architektonicznych (schodów) do niezbędnego minimum;
4. elementy małej architektury:
- b) lampy, ławki, kosze na śmieci, drewniane słupki (barierki) – dopuszcza się zasadność ich zastosowania, ale zaprojektowane formy, kształt, rodzaj użytego materiału i kolor winny być poparte względami historycznymi, opartymi o analizy i porównania opisane w pkt II niniejszego pisma. Nie należy wprowadzać niezliczonej liczby współczesnych (nowych) elementów wyposażenia na terenie zabytkowego parku, których lokalizacja i forma (kształt) będą dysharmonizowały z historyczną kompozycją założenia parkowego;
  - c) pergole, altany rekreacyjne, fontanny – nie dopuszcza się wprowadzenia nowych trwale funkcjonujących elementów budowlanych nie nawiązujących do odtworzenia historycznych wnętrza ogrodowych, które spowodują dysharmonię w odbiorze wizualnym autentyczności nie tylko danego wnętrza parkowego, ale również powiązań widokowych z resztą parku i otaczającym krajobrazem. Zasadność zastosowania ww. obiektów winna być poparta względami historycznymi, opartymi o analizy i porównania opisane w pkt II niniejszego pisma;
  - d) należy tak lokować elementy małej architektury, aby nie stały na drodze osi widokowych lub w sposób istotny nie wpływały na kompozycję wnętrza parkowych oraz relikwów historycznej zabudowy;
  - e) dopuszcza się w drodze wyjątku (art. 19 Karty Florenckiej) wprowadzenie w obrębie parku elementów „ścieżki zdrowia” oraz placu zabaw, jako form rekreacyjnych. Lokalizacja placu zabaw winna zostać zaprojektowana poza obszarem osi widokowych i relikwami zabytkowej zabudowy (wynikających z analiz i porównań opisanych w pkt II niniejszego pisma);
5. istniejąca scena parkowa – dopuszczalna jest renowacja istniejącego obiektu, z ewentualną wymianą pokrycia dachowego na lekką, harmonijną z otoczeniem konstrukcję. Nie akceptuje się przedstawionej wizualizacji sceny jako całkowicie obcej w zabytkowej przestrzeni;
6. zaleca się likwidację wtórnych elementów oraz obiektów budowlanych występujących w parku;
7. zagospodarowanie założenia parkowego winno zostać wykonane zgodnie z przepisami prawa miejscowego;
8. na wykonanie prac konserwatorskich, robót budowlanych, bądź innych działań w obrębie ww. parku konieczne jest uzyskanie pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt 1 i 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2018, poz. 2096 t.j.);
9. na prowadzenie badań archeologicznych w obrębie ww. parku należy uzyskać pozwolenie wojewódzkiego konserwatora zabytków zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. j.w.);

10. na usunięcie drzewa lub krzewu należy uzyskać pozwolenie wojewódzkiego konserwatora zabytków, zgodnie z art. 83a ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. 2018 poz. 1614);

II. dotyczące opracowania dokumentacji rewaloryzacji (odnowy, restauracji, konserwacji) ww. parku:

1. uzupełnić rozpoznanie historyczne parku w oparciu o kwerendy archiwalną, biblioteczną oraz badania archeologiczne;
2. uzupełnić treść o analizę kompozycji (obejmującą również powiązania z krajobrazem otaczającym), analizę faz rozwojowych układu przestrzennego parku, analizę stopnia zachowania substancji zabytkowej, a w uzasadnionych przypadkach – analizę porównawczą (czyli podać przykłady parków z tego samego okresu powstania, które charakteryzowały się podobną kompozycją przestrzenną, wyposażeniem w elementy małej architektury, przekształceniami przestrzeni wynikającymi z kolejnych faz rozwojowych układu, itp.);
3. inwentaryzacja dendrologiczna winna zawierać również ocenę stanu zachowania drzew i krzewów (równocześnie opisuje się zaobserwowane pozostałe relikty kompozycji starodrzewia) w celu określenia niezbędnych do przeprowadzenia prac, w tym m.in.
  - zabiegi w obrębie koron drzew np. cięcia pielęgnacyjne (zgodne z art. 87a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody /Dz. U. 2018 poz. 1614 t.j./);
  - możliwość zabezpieczenia starodrzewu przez wprowadzenie podpór i odciągów lub wiązań elastycznych w koronach;
  - wytypowania drzew lub krzewów do ewentualnego usunięcia – jeżeli żadna z ww. form pielęgnacji/zabezpieczenia nie będzie mogła zostać zastosowana;
  - wskazania do wycinki samosiewów drzew i krzewów (należy podkreślić, że tego rodzaju zabiegi nie mogą być masowo przeprowadzane bez rozpoznania kompozycji obiektu, co może zniweczyć szansę na odtworzenie historycznego układu przestrzennego, którego podstawowym budulcem jest drzewostan);
4. uzupełnić aktualną inwentaryzację wraz z oceną stanu zachowania – dotyczącą reliktyw elementów architektury ogrodowej, układu drogowego, obiektów budowlanych (zabytkowa zabudowa), itp.

Zgromadzone dane stanowią podstawę do dalszych działań mających na celu wyeksponowanie zachowanej substancji zabytkowej oraz poszanowanie autentyzmu kompozycji ogrodowej. Ponadto pozwala to ocenić wartość obiektu jako całości oraz da podstawę do określenia zakresu prac, sposobu ich realizacji oraz materiałów, które mają być zastosowane. Wyniki przeprowadzonych studiów i badań stanowią podstawowy materiał wyjściowy do dalszych działań tj. opracowania projektu rewaloryzacji (odnowy, restauracji, konserwacji) parku.

Niniejszych zaleceń nie należy traktować jako pozwolenia na prowadzenie prac na obszarze zabytkowym.

Równocześnie wyjaśniam, że zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt 1 i 11 ustawy z dn. 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2018 poz. 2067 t.j.) „*prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, a także podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru*” wymaga uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków w trybie decyzji administracyjnej. W celu uzyskania pozwolenia Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do korzystania

z nieruchomości wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu albo ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązanego, winna złożyć w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Zielonej Górze wniosek zawierający:

1. imię, nazwisko i adres lub nazwę, siedzibę i adres wnioskodawcy;
2. wskazanie zabytku, z uwzględnieniem miejsca jego położenia;
3. wskazanie numeru księgi wieczystej nieruchomości objętej wnioskiem, o ile jest założona;
4. dokument potwierdzający posiadanie przez wnioskodawcę tytułu prawnego do korzystania z zabytku, uprawniającego do występowania z tym wnioskiem;
5. w przypadku wykonywania **prac konserwatorskich i restauratorskich** należy dołączyć:
  - program prac (w co najmniej 2 egzemplarzach) zawierający: imię i nazwisko autora oraz informacje niezbędne do oceny wpływu robót na zabytek, w szczególności: opis stanu zachowania zabytku; wskazanie oczekiwanych efektów prac, wskazanie przewidzianych do wykonania czynności, z podaniem metod, materiałów i technik;
6. w przypadku **robót budowlanych** należy dołączyć:
  - projekt budowlany, część projektu budowlanego w zakresie niezbędnym do oceny wpływu planowanych robót budowlanych na zabytek albo program robót budowlanych (w co najmniej 2 egzemplarzach). Jednocześnie wyjaśniam, iż program robót budowlanych, o którym wyżej mowa, zawiera imię i nazwisko autora oraz informacje niezbędne do oceny wpływu robót na zabytek, w szczególności: opis stanu zachowania zabytku; wskazanie przewidzianych rozwiązań budowlanych, w formie opisowej i rysunkowej; wskazanie przewidzianych do zastosowania metod, materiałów i technik;
7. w przypadku **podejmowania innych działań** należy dołączyć:
  - program podejmowania innych działań (w co najmniej 2 egzemplarzach) zawierający imię i nazwisko autora oraz informacje niezbędne do oceny wpływu innych działań na zabytek.

Informacje, jakie powinien zawierać wniosek oraz niezbędne załączniki zostały określone w § 3, 4 i 8 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 02 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2018 r., poz. 1609). Jednocześnie zawiadamiam, że w celu opracowania dokumentacji obejmującej ww. zakres planowanych prac, można skorzystać na miejscu z materiałów przechowywanych w archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Zielonej Górze, po wcześniejszym złożeniu wniosku o udostępnienie informacji.

Ponadto uprzejmie informuję, że zgodnie z art. 83a ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2018 poz. 1614 t.j.) zezwolenie na usunięcie drzewa i krzewu z terenu nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków wydaje wojewódzki konserwator zabytków, w formie odrębnej decyzji administracyjnej. Informacje, jakie powinien zawierać wniosek na usunięcie drzewa i krzewu oraz niezbędne załączniki zostały określone w art. 83b ww. ustawy.

Jednocześnie zawiadamiam, że zgodnie z art. 83f ust. 1 p. 14 lit. b ustawy o ochronie przyrody (Dz. U. jw.) nie wymaga uzyskania zezwolenia usunięcie drzew lub krzewów stanowiących złomy lub wywroty usuwanych przez inne podmioty lub osoby (nie wymienione w art. 83f ust. 1 p. 14 lit. a), po przeprowadzeniu oględzin przez organ właściwy do wydania zezwolenia na usunięcie drzewa lub krzewu, potwierdzających, że drzewa lub krzewy stanowią złom lub wywrot. Z oględzin, o których mowa wyżej sporządza się protokół wraz z dokumentacją fotograficzną.

Ponadto przez wzgląd na możliwość natrafienia w trakcie prowadzenia prac ziemnych na relikty architektury lub inne formy historyczne zagospodarowanego terenu, należy przeprowadzić również badania archeologiczne, na które zgodnie z art. 36 ust 1 pkt 5 ww. ustawy należy uzyskać pozwolenie wojewódzkiego konserwatora zabytków w trybie odrębnej decyzji administracyjnej.

LUBUSKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW

Barbara Bielin
dr Barbara Bielin-Kopce

Otrzymuje:

✓ Strona na adres pełnomocnika: Andrzej Rapacz, GreenLanding Andrzej Rapacz, ul. Wałbrzyska 26/18, 52-314 Wrocław

W zał.: 1 egz. projektu „Koncepcja odnowy przyrodniczej parku w miejscowości Świdnica” autorstwa Pani mgr inż. arch. Barbary Olejnik oraz Pani mgr inż. arch. Katarzyny Ganowskiej, data opracowania października 2019 r. oznaczony znakiem pisma i opieczetowany stanowi jego integralną część.

a/a, 12374/ Z-27

(LPal)